

TÜRK EĞİTİMİ VE AKSAKLIKLARI

M. FATİH
KOCABIYIKOĞLU^(*)

Eğitim sistemini değerlendirebilmek için önce eğitimin boyutlarını belirlemek gerekir. "Eğitim, yetişen nesiller tarafından sosyal hayata henüz hazır olmayanlara tatbik edilen bir tesirdir. Gayesi ise, çocukta (veya fertte) hem bir bütün olarak siyasi cemiyetin, hem de spesifik olarak bağlı olduğu hususi çevrenin ondan istediği belirli miktarda fiziki, entellektüel ve moral durumları hasıl etmek ve geliştirmektir."⁽¹⁾

Ahlâk telâkkileri, örfler, âdetler, hayat görüşü, kıymet hükümleri ve dini prensipleri gibi cemiyetin manevi kültürünü teşkil eden ve cemiyet mensuplarının homojen bir kütle haüni muhafaza etmelerinde rol oynayan unsurları okul öncesi sahasından itibaren başlayan eğitimin bütünsosyal sınıf ve gruplar için müşterek unsurlarıdır. Eğitimin karakteristikleri ise, dine, siyasi organizasyona, ilmi inkişafın derecesine ve endüstrinin durumuna bağlıdır. Bu unsurlardan herbirinin tesiri zamana ve mekana göre daha kuvvetli veya daha zayıf olabilmektedir.⁽²⁾

Görüldüğü gibi eğitim, biyolojik bir varlık olan insana topiumusal bir kişilik kazandırmak, ferdin yeteneklerini geliştirmek suretiyle onu yeterli hale getirmek ve böylece en üst seviyede sosyal hayatı mümkün ve sürekli kılmak gibi, toplum hayatında birinci derecede önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Bu yönü ile eğitim, %100 sosyal bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla toplum olaylarının taşıdığı özellikleri taşıyacak ve onların bağlı olduğu toplum yasalarına bağlı olacaktır.

Toplum ve toplum olayları, tarih içinde gelişen yaşanan olaylardır. Bu tarihi gelişme çeşitli iç ve dış ilişkiler çerçevesinde her toplumda kendine özgü bir karakterin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu oluşum aynı zamanda, toplum hayatında bir bütünlüğü ve ahengi de beraberinde getirmektedir. Bu süreklilik içinde hergangi bir sosyal olay birçok sosyal olayın neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda kendisinde bir başka toplumsal olayın sebebi olmaktadır. Toplum hayatındaki bu çok sebepliliğin yanında, herhangi bir sosyal olayın sebebi olan ve onu şekillendiren bir temel etken söz ko-

(*) *I. Ü. Sosyal Bilimler Ens Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Yüksek lisans öğrencisi*

1- *BİLGİSEVEN-A Kurtkan: Sosyolojik açıdan eğitim yoluyla kalkınmanın esasları (E. DURKHEIM, Education and sociology'dan nakil)*

2- *BİLGİSEVEN, A. Kurtkan: a.g.e. sh.9*

nusudur. Toplum olayları taşıdıkları bu özellikler göz önüne alındığı ölçüde anlaşılabilir ve açıklanabilirler.⁽³⁾

Çağdaş eğitimin vazifesi, insanı biyolojik, psikolojik, psikolojik ve sosyolojik bütün yönleri ile tanımak, onu hayatı boyunca takip ederek kendi hususiyetleri için faydalı kılacak ve mutlu edecek bilgi, maharet, davranış ve değerlere ulaştırmaktır. Bebeklik çağından başlayarak yetişkinlik dönemine gelinceye kadar insanı, sahip olduğu potansiyel içinde ele alarak cemiyete dinamik mânada intibak ettirmeye çalışırken, hiç şüphesiz eğitiminin zaman zaman önemli meselelerle karşılaşacağı şüphesizdir.

Eğitim konusunda esaslı bir zihniyet değişikliğine ihtiyaç vardır. Eğitim "insana yapılan yatırım" olarak en önemli, en hayati bir sosyal ekonomik, kültürel ve politik faaliyet sayılmalıdır.

Politik basiretsizlik ve bilhassa marksist propagandaların zihinleri yerleştirdiği bir kanaat vardır. Bu "eğitimin, ekonomik alt-yapıya bağlı olarak oluşan bir üst-yapı" olduğu kanaatidir. Bu kanaatle şartlanan kişiler ekonomiyi temel, eğitimi ise tâli bir mesele olarak ettirdiler. Bu fikirden hareket eden pek çok yönetici eğitim faaliyetlerini ikinci plâna iterek bütün enerjilerini madenlerin, hayvanların, bitkilerin işlenmesi yoluna harcarlar. Bir çok kişi kalkınmadan söz ederken ülkeyi saran fabrika bacalarını, banyoları, köprüleri hayal eder. Fakat bizim kanaatimizce kalkınma bütün bunların ötesinde tamamen milli ve çağdaş bir eğitim meselesidir.

Bir milletin en zengin ve en hayati potansiyeli madenlerinden, bitkilerinden ve hayvanlarından önce insanlarıdır. Petrol denizleri tükenir, ırmakları kurur fakat fonksiyonel bir eğitimin gücü kendini yenileyip durur. Bir ülkenin en sağlam ve en kısa kalkınma yolu eğitimden geçer. Millet her kürlü fedakarlığa katılanarak eğitimin finansmanı için gerekli desteği sağlamaya ikna edilmelidir. Ancak bu eğitim milliyetçi ve medeniyetçi karakterini ısrarla korumalıdır. Böyle bir eğitim çok iyi yetişmiş, Türk-İslâm kültür ve medeniyetine yürekte inanmış, kendi branşında milli ve beşeri tecrübeleri çağdaş kriterlerden geçirerek kazanmış, milliyetçi, ahlakçı ve ülkücü eğitim ve öğretim kadroları ile başarılıdır.⁽⁴⁾

Eğitim ve öğretimde teori ve pratik içiçe olmalıdır, sırf teoriden ve sırf pratik uygulamalardan ibaret bir eğitim faaliyeti başarılı olmaz. Başarılı bir eğitim ve öğretim faaliyeti bunların çok hassas ve plânlı bir dengesine dayanır. Milletler, ilmi ve milli eğitim planlaması ile problemlerine uzun vadeli çözümler bulmanın yanında sosyal yapıyı "milli şahsiyeti" içinde tutarak ağırsız ve sancısız bir biçimde istenen hedeflere götürürler. problemlerini ilim ve eğitimle çözemeyen cemiyetler ise, kendilerini ihlallerin ve anarşinin içinde bulurlar. Sağlıklı bir cemiyet, sosyal değişimin hızını, mahiyetini, yönünü ilim ve eğitimle kontrol altına almasını bilen gruptur.

Eğitimin asla vazgeçilmez iki çehresi vardır. O hem milli hem de çağdaş olmak zorundadır. Yani o hem milletin güvenini kazanmalı hem de milleti geliştirmelidir. Eği-

3- SEZER, Baykan: *İleri Sosyoloji Metodları, ders notları*

4- ARVASI, S. Ahmed : *Türk-İslâm ülküsü 1. cilt, Burak yayınevi 1988 İst.*

tim milieti bütüneştirmeii, sınıf, bölge, siyasi mezhep kışkırtıcılığından sakınmalı, bu türlü çatışmalar varsa bunları yok etmeye çalışmalıdır. Milleti meydana getiren her tabaka ve dilimden insana tam ve kâmil manada "eğitimde fırsat ve imkân eşitliği" tanınmalıdır. Sosyal sınıflar ve sosyal dilimler arasında akıcılığı temin etmeli, sosyal hareketliliği hızlandırmalıdır.

E. Durkheim, eğitimi "içtimai verasetin geliştirilerek genç nesillere devredilmesi tarzında cereyan eden bir içtîai vakia" olarak görür. Genç nesiller atalarından birikmiş tecrübelerini devralarak gelişip olgunlaşmaktadırlar. Bu tecrübe zamanla tek tek şahısların tecrübeleri ile gerek başka cemiyetlerle kurulan temasla daha da gelişip zenginleşmektedir.

Eğitimin en önemli görevi Milli kültürü genç nesillere devretmek milli kültür malzemesini en ileri ve en ince tekniklerle milli şahsiyeti zedelemekten insanlarına sarsılmaz bir iman, irade ve heyecan vermektir.

Eğitim milli politikaların hizmetindedir. Bu karakteri ile Milli Savunmamızın en önemli bir parçasıdır.

Yukarıda özelliklerini tanıtmaya çalıştığımız nitelikleri taşıyan ve kendisi de bir toplum olayı olan eğitim olayını bu bütün içinde ele alıp değerlendirmek gerekecektir. Eğer kendisini etkileyen temel sebep tesbit edilirse, sistemin amaçları ve sebep olduğu sonuçları anlamak ve açıklamak mümkün olacaktır. Biz sosyoloji anlayışımıza uygun olarak bu temel sebebi bulursak, ancak o zaman olayın açıklanması yetkisini kendimizde göreceğiz. Bu sebeple olayı, toplum bütünlüğü içinde ele alıp tarihi boyutta izlemeğe çalışacağız. Eğitim devlet siyasetine uygun olarak bireyi sosyalleştirdiğine göre, önce Türk tarihindeki siyasi değişmelere ve gelişmelere bakmak gerekecektir.

Türk cihan hakimiyeti mefkuresi ile tarih sahnesinde görülen Türkler, yüzyıllarca tarihi belirleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Cihana hakim olma siyaseti uzun süre Türklüğün kimliğini belirlemişken, İslâmiyet'in kabulüyle ilk olarak yeni bir siyasetin içine girilmiş ve daha sonra yeni siyasete uygun olarak yeni bir kimlik kazanmışlardır. Şimdiye kadar yerleşik uygarlıklara sızma ve hakim olma ve bu şekilde egemenlik sahasını genişletme çabası içinde olan Türkler, artık yerleşik uygarlıkların Batı yağmacılığına karşı savunulması ve yönetilmesi siyasetini benimsemişlerdir. Bütün bunlara ek olarak cihan hakimiyeti mefkuresi bir de İslâmiyetin "Allahın Kelâmını Dünyaya Hakim Kılma" ülküsü ile birleştirildiğinde ve bu ideal dini bir motifle işlendikten sonra, Türk siyaseti ve kimliği kesin çizgilerle belirlenmiştir. Bu siyasetin en olgun şekli de Osmanlıda karşımıza çıkar.

Osmanlı devleti Doğunun ve İslâmiyetin savunulması siyasetiyle siyasi ve sosyal kimliğini belirlemiş ve misyonunu yerine getirdiği ölçüde egemenlik sahaslarını genişletebilmiştir. Ancak 16. yüzyıldan itibaren Osmanlının dışında görülen bir takım değişiklikler ve gelişmeler, daha sonra, Osmanlı devletinin sınırlarını zorlamaya başlamıştır. Batı Osmanlısız Doğuya ulaşmış ve yeni bir yağma düzeni kurma çabası içine girmiştir. Osmanlı önce Batı yağmacılığını durdurmak ve yürüttüğü siyaseti devam ettirebilmek

için bir dizi tedbire başvuracaktır. Ne varki, Osmanlı kontrolü kaçırmış, egemenlik saha- larında varlığını meşrulaştıran görevini artık yerine getiremeyecek hâle gelmiştir. Os- manlı devleti yeni oluşan dünya dengesinin dışına itilmiş, yeni denge arayışlarından da müsbet bir netice almamıştır.

Bütün bu gelişmeler sonucunda Osmanlı devleti, yeni bir devlet siyasetiyle varlı- ğını sürdürme imkânını arayacaktır. Ve sonunda, kendi kimliğini belirleyen siyaseti (Do- ğunun ve İslâmiyetin Batıya karşı savunulması siyaseti) terk edecek ve yeni bir siyaset içinde girecektir. Bu siyaset, batı cephesine geçmek suretiyle Doğu-Batı arasında bir köprü olma özelliğini muhafaza etmek şeklinde açıklanabilir. Böylece Türk tarihinde ikinci bir cephe değişikliğiyle karşılaşyoruz. Bu cephe değişikliği yeni bir devlet ve yeni bir kimlik oluşturma süreci, toplum olarak Batıya benzeme zorunluluğunu da beraberin- de getirmiştir. Bu da, toplumsal müesseselerin değiştirilmesi ve bunun eğitimle destek- lenmesi ile mümkün olabilecektir. Bu gelişmeler Cumhuriyetin kurulması ile son şeklini alacak ve günümüzdeki bir çok problemin temelleri böylece atılmış olacaktır.

Türk toplumu Batılılaşma siyasetiyle Batıdan pay alma yollarını ararken, gelişme- ler önceden yapılan hesaplar doğrultusunda olmamıştır. Devlet Batı tiplerinde bir insan ve toplum modeli yaratma çabası içine girerken, toplumda mukavemetle karşılaşmış ve dev- let siyaseti ile toplumsal değerler karşı karşıya gelmiştir. Bu gelişme toplumdaki kimlik bunalımının bir boyutunu bize göstermektedir. Fakat bu konuda temel sebep, Batının bi- ze bakış açısı olduğu kanaatindeyiz.

Türk toplumu Batı cephesine geçmek suretiyle Doğuda Batının bir kolu olma yol- larının ararken, bu istek Batıda şüphe ile karşılanacak ve bizim yerimize, tarihte hiçbir etkinliği olmayan ve kendine özgü bir siyaseti bulunmayan toplumlar, Doğuda ajan ola- rak kullanılacaktır. Yani Batı bizi kabul etmekte tereddüt edecektir. Ancak, Batı için teh- likeli olabilecek, tarihte kendine özgün siyaseti bulunan Türk Toplumuna karşı da kesin tavır almaktan çekinecektir. Çünkü Türk toplumuna karşı böyle bir tavır alması, Türk milletini yeni bir siyaset arayışına sevkedebilir ve böylece Batıya karşı alternatif bir siya- set bulunabilirdi. Bu sebeple, bizden vaz geçmeden bizi oyalama yollarına başvuracaktır. Bize, sanayileşmenin, kalkınmanın yollarını gösterecekler ve bu şekilde Batının egemen- liğinden pay alabileceğimizi söyleyeceklerdir. Fakat öte yandan Batı, dünya önünde elde ettiği egemenliği ne bizimle ve ne de bir başka toplumla paylaşma niyetinde değildir.

Eğitimde, yetiştirilecek insan modelinin belli olmayışı toplumdaki kimlik bunalı- mını daha da hızlandırmıştır. Eğitimin amacı ve fonksiyonu bireyi toplumsallaştırmak ve bu çerçevede bireysel yetenekleri geliştirmek olduğuna göre, model belli olmayınca, amaçsız ve bir birine benzemeyen insanların yetiştirilmesi söz konusu olacaktır. Bu da, toplumsal kimliğin oluşması ve sosyal ilişkilerin sağlıklı bir biçimde sürdürülmesini imkânsız kılacaktır.

Kimlik bunalımının sebebi ve ortak bir kültürün oluşmasını engelleyen temel et- ken, devlet siyasetinin tam olarak belirlenemeyişidir. Yine takip edeceği siyasetin tam olarak çizilememesi, istihdam alanlarının da tesbitini askıda bırakmaktadır. Yani, yetiști- rilecek insanların hangi alanlarda istihdam edeceği gücünün en verimli şekilde nasıl kul-

lanılacağı belli olmamaktadır. Bu sebeple insanlar gereksiz veya yetersiz bilgi ile donatılmaktadır. Bundan dolayı, eğitim kurumları da, bireyi tam olarak toplumsallaştıramadığı gibi bireysel yetenekleri de geliştirmekte yetersiz kalmaktadır. Sistemdeki kopukluk neticesinde yetiştirilen insan ya istihdam edilememekte veya yetersiz bilgilerle donatıldığından istihdam edildiği alanlarda yeterli olmamaktadır.

Bütün bunlara ek olarak, devletin hedefi belli olmadığından, belirli bir siyasete uygun olarak iktisadi ve toplumsal ilişkiler planlı bir şekilde belirlenememektedir. Bu sebeple toplum bütününe içine alacak bir hizmet ağı örülemez. Dolayısıyla mevcut imkanlar yaratma açısından toplum düzeyinde bir eşitlik sağlanamamaktadır. Bölgelerarası kopukluk eğitim hizmetinde de bir eşitsizliğe yol açmaktadır. Bu da yetenekli insanların bulunup geliştirilmesini önlediği gibi, bundan dolayı insan gücünün verimli bir şekilde kullanılmasını önlemektedir.

Devlet Planlama Teşkilatının en önemli işi sosyal, kültürel ekonomik ve politik hayatın temel unsuru olan insan kaynaklarını Milli ve çağdaş ihtiyaçlara göre işleyip değerlendirmek olmalıdır. Onbinlerce mühendise, teknisyene ve bir o kadar elektrikçi, inşaatçı vs. usta ve zanaatkara muhtaç bulunan bir ülkede yüzbinlerce lise mezunu işsiz ve güçsüz dolaşıyorsa, üniversitelerde ihtiyacımızın bir kaç misli tarihçi, hukukçu yetiştirmeye kalkışılmışsa ülkede bir eğitim planlamasının başarılı sonuçlarından söz edilemez.

İlim, insanların eşit bedeni ve ruhi güçlere sahip olmadığını ortaya koymuştur. İnsanlar arasında fizik ve psikolojik güçler ve kabiliyetler bakımından esaslı farklar bulunmaktadır. Bu ferdi farkların irsi mi, yoksa çevre faktörleri ile mi oluştuğu hususu ilmi araştırmalara ve incelemelere konu olmuş ve bu problem etrafında pek çok yayın yapılmıştır. Mesela bazı ilim adamları ikizler üzerinde yaptıkları düzenli araştırma ve tabiiiler neticesinde, çocukların zekâsında verasetin rolünü hesaplamışlardır. (5)

Bütün bunlarla beraber sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve tabii çevrenin insanın gelişimi üzerindeki rolünü küçümsemek mümkün değildir. Çevre şartları eşitlense bile insanlar arasındaki farkları yok etmek kaabil değildir. İlim adamları bütün hayati tezahürlerin, farklardan doğan bir grafik çizdiğini ortaya koymuşlardır.

Çocuklarını ve gençlerini, hassas ve objektif testlerden ve muayenelerden geçirecek, onları kabiliyetlerine göre tasnif ederek, eğitimde fırsat eşitliği hazırlayan, kontrol edilebilir farkların eğitim ve öğretim faaliyetlerine yansımaları önleyen bir millet ve devlet alkışlanmaya değer, mukaddes bir vazife başarmış demektir.

Kısaca, Türk eğitim sistemi, toplumumuzda fonksiyonu yerine getirememektedir. Amaçların sürekli değişmesi eğitim alanına yansımakta ve sağlıklı bir toplumun oluşturulmasında güçlük çekilmektedir. Bunun sebebi devletin izlediği politikanın istikrarsızlığıdır. O halde diyebiliriz ki, toplum olaylarını ve özellikle toplumsal bir olay olan eğitimi etkileyen ve şekillendiren temel etken "devletin takip ettiği siyaset"dir. Devlet kendi siyasetine uygun düşen bir insan yetiştirecektir. Bunun etkili bir şekilde yapılabilmesi ancak, eğitim kurumları aracılığıyla mümkün olacaktır. Dolayısıyla eğitim sisteminin iş-

leyişi ve amacı devlet siyasetinin amacına uygun olacaktır. Genelde Türk toplumunun ve özelde eğitim sisteminin sorun ve açmazları devlet siyasetindeki açmazlardan kaynaklandığına göre, bu açmazların aşılabilmesi yeni bir siyasetle mümkün olabilecektir. Bu temel etkenden hareketle toplumsal sorunların çözümünde ilerlemeler kaydedilebileceğine inanıyoruz.

Yukarıda devlet siyasetinin belirsizliği ve bunun toplum için ve toplumlararası için ve toplumlararası sebep ve sonuçlarına kısaca değinmiştik. Dedik ki, devletin Batılılaşma siyaseti değil, bizim siyasetimizin Batı tarafından kabul edilmeyişidir. Dolayısıyla Batılılaşma siyasetinin sistemleşmesi mümkün olmamaktadır. O halde devlet siyaseti ile birlikte, bu siyasete uygun olacak şekilde değiştirilmek istenen toplum modeli de terk edilmelidir.

Bilindiği gibi Batı dışı toplumlar, idealize edilen Batı toplumlarına ve üstünlük kaynaklarına ulaşma çabası içindedirler. Batı, bu hedefe ancak sanayileşme yoluyla ulaşabileceğini kabul ettirmiştir. Dolayısıyla böyle bir süreç içine giren toplumlar ilk elden sanayileşmenin yollarını aramaktadırlar. Böyle bir çaba bu tip toplumları Batı egemenlik alanına sokmakta ve Batı emperyalizmine kaynak aktarmaktan başka bir gelişme kaydedemektedirler.

Batının ulaştığı seviyede sanayileşmenin ve kalkınmanın hemen mümkün olamayacağı açıktır. Batının kendisinin de, dünya egemenliğine süreklilik kazandırın bir oluşumu kendi dışındakilerle paylaşması sözkonusu olmayacağından -ki bu onun sonu olur-sanayileşmek, büyümek ve bu şekilde Batı toplumlarını yakalamak ve pay almak mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla Batı pazarlarına girme çabası sonuçsuz kalacağı gibi, böyle toplumların Batının pazarı durumuna düşmesi de mümkün olacaktır. İktisadi, sosyal ve siyasi ilişkilerin kontrolü de Batının tekelinde bulunacağından istikrarlı bir toplum yaratmak mümkün olmayacaktır. Toplumun kendisi Batı için bir kaynak olmaktan ileriye gidemeyecektir.

O halde sanayileşme ve kalkınma politikamızı yeni baştan gözden geçirmemiz gerekecektir. Fakat bu demek değildir ki, teknolojik gelişmelerin dışında ve gerisinde kalacağız. Elbetteki teknolojik ilerlemelerden faydalanacağız. Söylemek istediğimiz, Batı emperyalizminin egemenlik sahasının dışına çıkmamız ekonomik ilişkilerle mümkün olmayacağıdır. Biz iktisadi ilişkilerin dışında bir hayat sahasının bulunmasıyla bunun mümkün olacağına inanıyoruz. Bu da kullanılacak unsurların iyi hesap edilmesi ve tesbit edilmesiyle mümkün olacaktır.

Bu durumda, gelişme ve büyüme ve dolayısıyla egemenlik alanını ekonomik ilişkilerin dışında aramak zorundayız. Bunun yanında iktisadi ilişkilerin dışında kalmamız da mümkün olmayacaktır. Bu sebeple, bu ilişkileri de dengeli bir şekilde planlamak ve düzenlemek gerekecektir.

Toplum modeline gelince, ekonomik faaliyetlerin belirlediği ilişkiler neticesinde şekillenmiş bir toplum değil, bunun yerine amaçları ve sistem oluşturulmalıdır. Bu insan modeli, ne kapitalist ilişkilerin bir ürünü olan ve menfaatleri toplumun üstüne çıkmış

ekonomik insan ne de toplum tarafından yok edilmiş ve sadece bir üretim aracı olarak görülen insan olacaktır. Bu, toplum içinde tek başına bir değer olan ve ancak toplumla var olan bir insan modeli olacaktır. Bu modelin belirleyicisi de iktisadi ilişkiler olmayacak, toplumsal değerler olacaktır. İktisadi faaliyetler insan hayatı için bir araç olmaktan ileriye gidemeyecektir. Biz toplum modelini iktisadi ilişkiler üstüne değil, değerler bütünü içine yerleştirmek zorundayız. Ancak bu şekilde istikrarlı bir toplum yaratabiliriz. İşte bu aşamada eğitim konusu gündeme gelecektir. Çünkü böyle bir toplum ancak eğitim sisteminin ve amaçlarının buna göre düzenlenmesiyle mümkün olacaktır.

Yine baştan tesbit edilecek ve benimsenecek siyaset ve bu siyasete uygun ideal insan ve toplum modelini eğitimle oluşturabileceğiz. Bunu yaparken de mevcut iktisadi ve sosyal imkan ve şartlara bağlı kalmak durumundayız. Durum böyle olunca, elimizdeki imkânı en verimli şekilde kullanmamız gerekecektir.

Ortak bir kültürün ve homojen bir toplum yapısının oluşturulabilmesi ancak, hizmetlerin ve fırsatların eşit olarak dağıtılmasıyla mümkün olacaktır. Eğer bu ilişki düzeninde ükanmalar olursa toplumsal üstünlüğü sağlama imkânı ortadan kalkacaktır. Bu sebeple, benimsenecek en önemli prensip fırsat eşitliği ve devlet hizmetlerinden bütün toplum kesitlerinin faydalanması ilkesi olacaktır. Bu çerçevede eşit olarak dağıtılan eğitim hizmeti, ideal prensiplerin kabul edilmesi ve yaygınlaşması yolunda etkili olacaktır.

Türkiyenin içinde bulunduğu şartlar ve elindeki imkânlar dahilinde, bu imkanların eşit olarak dağıtılması mümkün değildir. Yani devlet hizmetlerinin tümünü bütün alanlara yaygınlaştırmak imkansız olarak görülmektedir. Söz gelişi Türkiye'de 45.000'i köy olmak üzere 65.000'in üzerinde muhtarlık bulunmaktadır. Bu yerleşim birimlerini her birine ayrı ayrı ve aynı nitelikte devlet hizmeti götürmek hem imkansız hem de büyük bir kaynak ısrafına yol açacaktır. Buna karşılık hizmetlerin götürülmesi zorunluluğu söz konusu olduğuna göre, idari yapıda bir takım değişiklikler yapmak gerekecektir. Şöyleki;

Coğrafi ve iktisadi şartlargaereği böylesine geniş bir alana yayılan yerleşim birimlerinin belli merkezlerde toplanması yoluna gidilmelidir. Bu da cazibe merkezlerinin oluşturulmasıyla mümkün olacaktır. Birbirine yakın 10-15 yerleşme birimi arasında merkez olabilecek bir alan seçilip, bütün hizmetlerini bu merkeze götürmek suretiyle bu alandaki insanların bütün hizmetlerden (eğitim, sağlık v.b) faydalanması sağlanacaktır. Bu şekilde insanların bu tür hizmetlerin verildiği alanlara zorunlu göçü önlemecektir. Yaygınlaştırılmış eğitim hizmetlerine paralel olarak bölgenin özellik ve ihtiyaçlarına göre faaliyet gösterecek eğitim birimleri oluşturulacaktır. Bu şekilde hizmetlerden eşit olarak yararlanılacağı gibi insan unsuru da en verimli şekilde değerlendirilecektir. devlet hizmetleri 65.000 merkeze götürülecek ve fakat bu hizmetlerden bütün bu yerleşim birimlerinde yaşayan insanlar faydalanacaklardır. Bunun yanında devletin bu hizmetler karşılığında kaynak ısrafı da önlenmiş olacaktır. ⁽⁶⁾

Özetle, çok geniş alanlardaki yerleşim birimleri cazibe merkelerinin oluşturulması ile Tarım Kentleri haline dönüşeceklerdir. Böylece hizmetlerin maliyeti düşecek ve topluma eşit olarak dağıtılabilecektir.

Buna paralel olarak dengeli sektörel dağılımda istihdam alanları kesin çizgilerle belirlenecektir. Bu belirleme ile, insan gücünün hangi alanlarda ne kadar ve hangi niteliklerde kullanılacağını da bize gösterecektir. Bu sebeple öncelikle yapılması gereken, bireylerin yerleştirilecekleri alanların tesbit edilmesidir. Bu alanların tesbiti ile ne kadar ve neye göre insan yelirtirebilecektir anlayabileceğiz. Dolayısıyla eğitim hizmetleri planlı ve ihtiyaç duyulan alanlarda yoğunlaşacaktır. Bu şekilde eğitim bir yandan ferin toplumsallaştırılması fonksiyonunu yerine getirirken öte yandan da belli amaçlarla bireysel yeteneklere göre insanları bilgi ile donatmak ve onlara beceri kazandırma fonksiyonunu gerçekleştirecektir. Dolayısıyla bugün olduğundan farklı olarak insan gücü en iyi şekilde değerlendirilecektir.

Türk toplumu 20. yüzyıla gelene kadar bireyin toplumsallaştırılması ve gerekli bilgi ile donatılması konusunda hiç bir problemle karşılaşmamıştır. Bu faaliyet ile hayatı içinde sürdürülüyordu. eğitim kurumu ise dahi çok yönetim kadrolarına yönelik bir faaliyet göstermekteydi. İş bölümünün artması, geleneksel aile parçalanıp yerini çekirdek aileye bırakması ve çekirdek ailede de babanın yanında annenin de evin dışına çıkması, ailenin geçmişteki bu fonksiyonunu kurumlara devretmesini zorunlu kılmıştır. Böylece bu faaliyetler eğitim kurumları aracılığıyla yürütülmeye başlanmıştır.

Özellikle annenin aile dışına çıkması, çocuğun okul öncesinde alacağı eğitim yoliarını tıkamıştır. Geleneksel yollar tıkanığundan çocuk okul çağına gelene kadar alması gereken bilgi ve terbiyeden mahrum kalmıştır. Bu sebeple eğitim sistemi buradan temellendirilmelidir. Yaygın bir şekilde okul öncesi eğitim ağı örülmelidir. Böylece bir yandan çocuğun aileden alması gereken terbiye kültür ortaklığı çerçevesinde verilecek, öte yandan birey global topluma uyum sağlayacak şekilde yetiştirilecektir. Böylece toplumsal değerlerin ve davranışı şekillerinin temelleri atılmak suretiyle çocuk geleceğe uyum içinde hazırlanacaktır. (Türkçeyi ilk okulda öğrenen bir çocuğun durumu göz önüne alınırsa, bunun ne kadar zorunlu olduğu ortaya çıkacaktır.) Bu şekilde eğitim yoluyla milli kültürün aktarılmasının ilk safhası gerçekleşmiş olacaktır.

Eğitimde ikinci aşama temel eğitim aşamasıdır. Temel eğitim bireyleri yeteneklerine göre seçen ve geleceğe hazırlayan bir mekanizma olacaktır. Belli yaşlar arasında her Türk vatandaşının katılacağı temel eğitim programları yukarıda bahsettiğimiz gibi bütün alanlara cazibe merkezleri sayesinde yaygınlaştırılacaktır. Temel eğitim programları yukarıda bahsettiğimiz gibi bütün alanlara cazibe merkezleri sayesinde yaygınlaştırılacaktır. Temel eğitim süresince çocuğa verilecek formasyon daha çok çocuğun toplumsallaştırılması ve ona bazı yeteneklerin kazandırılması şeklinde olacaktır. Bu şekilde çocuk bir yandan hayata hazırlanırken öte yandan bir somaki aşamaya hazırlanacaktır. Bu süreç içinde verilecek bilgiler standart olacağından toplumsal ilişkilerde bir uyum görülecektir. Bunun yanında bu aşamada çocuk izlenecek ve yeteneklerine göre bir sonraki aşamaya seçileceklerdir.

Çocuk temel eğitim programlarına alındığı günden itibaren onu sonuna kadar izleyecek olan danışmanlar kadrosu oluşturulacak ve böylece çocuğun bütün yetenek ve eği-

timleri tesbit edilecektir. Bu tesbit için yeterli danışmanlar tarafından temel eğitim süresi ve çocuk izlendikten sonra ondan yeteneğine göre istihdam edileceği alan tesbit edilecektir. Böylece çocuğun başarılı olabileceği alana sevk edilmesi sözkonusu olacaktır. Bu mekanizma yetersiz kişiler yerine yetenekli insanların bilgi ve becerilerine uygun alanlara kaydırılmasını sağlayacaktır.

Temel eğitim programı bir sonraki aşamaya çocuğu hazırlayacak şekilde oluşturulmalıdır. Bu aşama artık çocuğun belli konularda bilgi ile donatıldığı bir eğitim programı uygulayacaktır. Burada artık danışmaları aracılığıyla seçilen ve kendi alanına uygun olan çocuklar eğitilecektir. Bu genel düzeyde bir kültür programı uygulayacakları gibi özelde ağırlık kuruluş amaçlarına uygun olarak verilecek programda olacaktır. Cazibe merkezlerinde kurulacak olan bu okullar çeşitli alanlara yönelik olacağı gibi bölgenin özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre okullar açılacaktır. Bu okulların amacı kendi uzmanlık alanlarında yeterli bilgi ile donatılmış teknik elemanların yetiştirilmesi şeklinde olacaktır. Buralardan mezun olanlar ihtiyaç alanlarına göre yetiştirildiklerinden yeterli bir şekilde istihdam edilecektir. Yine bu okul başka bir yönüyle aynı faaliyet alanında uzmanlık eğitimi yapan yüksekokullara eleman yetiştirilecektir.

Yüksek okula geçiş bu günkü sistemde olduğu gibi olmayacaktır. Mesela İmam hatip lisesinden mezun olan bir çocuk teknik okula giremeyecektir. O ancak İlahiyat Fakültelerine girebilecektir. Böylece daha önce bu uzmanlık için hazırlanan öğrenci burada uzman olarak yetiştirilecektir. Üniversiteye giriş tesadüfi olmayacağı gibi bunların sayıları da yine ülke ihtiyaçlarına göre olacaktır. Öğrencilerin buralara gelişi yine sürekli olarak uzmanların izlemesi ile yerleştirilmeleri şeklinde olacaktır.

Görüldüğü gibi okul öncesinde başlayan eğitim, bilgi ve becerileri insanların iyi eğitim görmesi sağlanacaktır. Bununla ülkedeki insan gücü verimli bir şekilde değerlendirilecektir. Ayrıca bir birinden kopuk olarak işleyen eğitim sistemi birbirinin tamamlayıcısı niteliğinde olacaktır. Yine eğitilecek insanlar ülke ihtiyaçlarına göre belirlenecektir. Kısaca özetlersek, oluşturulacak yeni siyasetle birlikte bir toplum modeli oluşturulmalıdır. Bu toplumun faaliyet alanları, ilişkiler biçimi tesbit edecek ve ihtiyaç alanları belirlenecektir. Belirlenen ihtiyaçlara göre de insan yetiştirilecektir. Bu insanlar temel eğitimden başlamak üzere kendi alanlarında uzmanlaşmış danışmanlar tarafından izlenecek ve yeteneklerine göre bir seçime tabi tutulacaktır.. Bu şekilde her insan yapabileceği faaliyetleri yapacak şekilde yetiştirilecektir. Sonuçta bütün toplum kademelerine yeterli bilgi ile donatılmış ve işgal ettikleri alana göre yetiştirilmiş insanlar faaliyet göstereceklerdir. Yeteneksiz olduğundan eğitimin dışındaki alanlara kaydırılmış olan insanlarda yeteneklerine göre istihdam edileceklerinden herhangi bir toplumsal karmaşıklığa da izin verilmeyecektir. Bütün bu gelişmeler sonucunda sağlıklı bir toplum ortaya çıkabilir.